

บทที่ 8

การจัดดินแดนของกองทัพบก

1. กล่าวทั่วไป

กองทัพบก เป็นเหล่าทัพหนึ่งของกองทัพไทย ซึ่งรับผิดชอบในการเตรียมกำลังทางบก และป้องกันประเทศด้วยการทำสงครามทางบกต่อการรุกรานด้วยกำลังจากภายนอก โดยทั่วไปถือว่ากำลังทางบก เป็นกำลังหลักที่ก่อให้เกิดผลแตกหักในการรบแต่มีบางประเทศที่ถือเอากำลังทางเรือเป็นหลัก เนื่องจากที่ตั้งของประเทศเป็นเกาะการรุกรานจากภายนอกต้องมาจากทางทะเล หรือทางอากาศ อย่างไรก็ตาม ชัยชนะเด็ดขาดในการรบนั้น ยังเป็นของกำลังทางบกอยู่นั่นเอง เมื่อเป็นเช่นนี้ กองทัพบกจึงเป็นเหล่าทัพที่รับผิดชอบดินแดนที่อาจเป็นสนามรบ หรือดินแดนที่อยู่นอกเขตการรบความรับผิดชอบนี้ทำให้กองทัพบกมีการจัดดินแดนในความรับผิดชอบ เพื่อแบ่งมอบความรับผิดชอบให้กับหน่วยรบในสถานการณ์ปกติ กับมีการจัดดินแดนในสถานการณ์สงคราม เพื่อให้การรบเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ไม่สับสน เฉลี่ยความรับผิดชอบดินแดนให้กับส่วนต่าง ๆ ของกองทัพบกอย่างเหมาะสม

แนวความคิดในการจัดดินแดนย่อมขึ้นอยู่กับแนวความคิดทางยุทธศาสตร์ทหารที่กำหนดการใช้กำลังทหารของชาติ เพื่อดำรงไว้ซึ่งวัตถุประสงค์ของชาติ สำหรับชาติที่มีศักยภาพสงครามสูงจะมีนโยบายใช้กำลังทหารของตนในทุกพื้นที่ของโลก การสร้างสมกำลังของทั้งสหรัฐ ฯ และโซเวียต การเผชิญหน้ากันระหว่างกองทัพของภาคีสันติสัญญานาโต (NATO) กับกองกำลังกติกาวอร์ซอ (WARSAW PACT) ใน ยุโรป การช่วงชิงความเป็นใหญ่ในทะเลเมดิเตอร์เรเนียน การวางแผนปฏิบัติการทางทหารในตะวันออกกลาง ฯลฯ เหล่านี้ล้วนเป็นการใช้กำลังทหารของประเทศผู้นำโลกค่ายตะวันตก (สหรัฐอเมริกา) และตะวันออก (โซเวียต) ในพื้นที่ส่วนต่าง ๆ ของโลกที่มีใช้แผ่นดินของประเทศตนเองทั้งสิ้น

สำหรับประเทศในโลกที่สาม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเทศที่กำลังพัฒนา การใช้กำลังทหารจำกัด เป็นเพียงการป้องกันตนเองเท่านั้น เพราะกองทัพของประเทศเหล่านี้ไม่เข้มแข็งพอสำหรับปฏิบัติในพื้นที่อื่น ยกเว้นการปฏิบัติร่วมกับชาติอภิมหาอำนาจ (SUPER POWER) ซึ่งจะได้รับการสนับสนุนทุกอย่างจากชาติใหญ่ ประเทศไทยจัดอยู่ในประเทศกำลังพัฒนา ศักยภาพต่ำ การรุกรานประเทศอื่นด้วยกำลังทหารจึงทำไม่ได้ถ้าจะทำได้ก็เป็นไปในลักษณะจำกัด ไม่ลึกเข้าไปในดินแดนข้าศึกข้าศึกมากนัก การรบที่เกิดขึ้นจะเป็นการป้องกันตนเอง และสนามรบจะอยู่ในพื้นที่ของประเทศ หรือพื้นที่ใกล้เคียงกับแนวชายแดน แนวความคิดนี้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของชาติ ซึ่งมีดังนี้.-

- 1.1 ดำรงไว้ซึ่งเอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งราชอาณาจักร
- 1.2 ดำรงไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข
- 1.3 ดำรงไว้ซึ่งศาสนา และวัฒนธรรมอันดีงามของไทย
- 1.4 เสริมสร้างสันติภาพและความผาสุกของประชาชนให้ร่มเย็นเป็นสุขอย่างถาวร

1.5 พัฒนากำลังอำนาจของชาติ เพื่อความมั่นคงและก้าวหน้าทัดเทียมอารยะประเทศทั้งหลาย จากวัตถุประสงค์ของชาติดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ชัดเจนว่า นโยบายทางทหารเป็นไปในลักษณะป้องกันตนเอง การจัดดินแดนของกองทัพบกจึงเป็นการจัดดินแดนภายในประเทศ กองทัพบกแบ่งพื้นที่ให้หน่วยรองรับผิวดชอบ โดยอาศัยข้อพิจารณาทางทหารเกี่ยวกับการป้องกันประเทศ การคุกคามจากภายนอก การปกครองบังคับบัญชาหน่วยทหารการสนับสนุนทางด้านกำลังพล การส่งกำลังบำรุง เป็นต้น การแบ่งพื้นที่จึงแตกต่างไปจากส่วนราชการอื่น กองทัพบกได้จัดดินแดนของประเทศออกเป็น 2 กรณี คือ การจัดดินแดนยามปกติ และการจัดดินแดนยามสงคราม

2. อธิบายศัพท์

2.1 เขตสงคราม หมายถึง พื้นที่ทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ ซึ่งเกี่ยวข้องหรืออาจจะเกี่ยวข้องโดยตรงในการสงคราม เขตสงครามอาจเล็กหรือใหญ่ขึ้นกับขนาดของกรณีพิพาท

2.2 ยุทธบริเวณ คือ ดินแดนส่วนหนึ่งของเขตสงครามที่จำเป็นต่อการปฏิบัติทางการรบ และการช่วยรบ

2.3 เขตหน้า เป็นส่วนหนึ่งของยุทธบริเวณที่กำลังรบต้องการใช้ในการดำเนินกลยุทธ์ เป็นพื้นที่ข้างหน้าสุดที่กำลังฝ่ายเราเผชิญหน้ากับข้าศึก และมีการรบที่แท้จริง

2.4 เขตหลัง เป็นพื้นที่ของยุทธบริเวณที่เหลือทั้งหมดนับจากเส้นเขตหลังของเขตหน้ามาจนถึงเส้นเขตหลังของเขตหลัง หรือของยุทธบริเวณ เป็นพื้นที่สำหรับปฏิบัติการช่วยรบทั้งปวงให้กับหน่วยทหารในเขตหน้าเป็นส่วนรวม ตามหลักการจะไม่แบ่งเขตหลังเป็นส่วน ยกเว้นจำเป็นจริง ๆ

2.5 เขตภายใน หมายถึง พื้นที่ที่อยู่นอกเขตสงคราม ไม่กระทบกระเทือนจากการรบ ไม่ว่าจะเป็นด้วยการยิงของอาวุธยิงไกล หรือเครื่องบินทิ้งระเบิดตลอดจนการปฏิบัติของกองโจรข้าศึก เป็นพื้นที่ที่ใช้

ในการผลิต การอุตสาหกรรม และอื่น ๆ เพื่อให้หน่วยทหารในเขตสงครามมาใช้ในปัจจุบันอาจกล่าวได้ว่าไม่มีเขตภายใน เนื่องจากระบบอาวุธสมัยใหม่ เช่น ขีปนาวุธข้ามทวีป เครื่องบินทิ้งระเบิดยุทธศาสตร์ มีความสามารถโจมตีได้ทุกพื้นที่ในโลก ในขณะเดียวกัน การใช้กำลังกองโจรเข้าปฏิบัติ ก็ทำให้ไม่มีพื้นที่ส่วนไหนของโลกมีความปลอดภัย ฉะนั้น เขตภายในจึงเป็นเรื่องของอดีตที่ไม่มีโอกาสหวนกลับมาอีก

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าไม่มีเขตภายในที่เป็นพื้นที่ แต่พื้นที่ที่เป็นแหล่งทรัพยากรโรงงานอุตสาหกรรม และฐานการผลิตต่างๆ ซึ่งเป็นงานของเขตภายในยังคงมีอยู่เขตภายในจึงมีเป็นลักษณะงานไม่เป็นพื้นที่ เพราะโรงงานต่าง ๆ เหล่านี้อาจตั้งอยู่ในเขตหน้า หรือ เขตหลังก็ได้ แต่ความรับผิดชอบเป็นของเขตภายในที่เป็นลักษณะงาน

2.6 เส้นแบ่งเขต เป็นการแบ่งพื้นที่และความรับผิดชอบที่แน่นอนให้กับหน่วยต่าง ๆ ตามความจำเป็นในการปฏิบัติการกิจ เส้นแบ่งเขตจะกำหนดให้โดยอาศัยภูมิประเทศที่เด่นชัด เช่น แม่น้ำ ภูเขา ชายถนน ฯ เมื่อสถานการณ์สืบหน้าไป จะต้องปรับปรุงการแบ่งพื้นที่โดยการกำหนดเส้นแบ่งเขตขึ้นใหม่

2.7 เส้นเขตหลัง เป็นพื้นที่แบ่งความรับผิดชอบพื้นที่ระหว่างส่วนรบ กับส่วนสนับสนุนการช่วยรบของหน่วยระดับ ต่าง ๆ เมื่อมีการกำหนดยุทธวิธีบริเวณขึ้นมาแล้ว ผบ.ยุทธวิธีบริเวณ จะกำหนดเส้นเขตหลังของเขตหน้า แม้ทัพภาคกำหนดเส้นเขตหลังของกองพล ผบ.พล. กำหนดเส้นเขตหลังของกรม เส้นเขตหลังจะกำหนดให้ไกลไปข้างหน้ามากที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพื่อลดความรับผิดชอบทางดินแดนของหน่วยรบให้น้อยที่สุด ในขณะที่เดียวกันก็ให้มีพื้นที่สำหรับการดำเนินกลยุทธ์อย่างพอเพียง

2.8 สนับสนุนโดยตรง เป็นการปฏิบัติที่หน่วยสนับสนุนหน่วยหนึ่งให้การสนับสนุนกับหน่วยรับการสนับสนุนหน่วยหนึ่ง (หน่วยสนับสนุนทำการสนับสนุนให้แก่หน่วยใช้)

2.9 สนับสนุนส่วนรวม เป็นการปฏิบัติที่หน่วยสนับสนุนหน่วยหนึ่งให้การสนับสนุนต่อหน่วยสนับสนุนโดยตรง หรือหน่วยอื่น ๆ ตามคำสั่ง (หน่วยสนับสนุนทำการสนับสนุนให้แก่หน่วยสนับสนุนด้วยกัน)

2.10 พลังอำนาจในการรบ คือ ความสามารถในการใช้กำลังทหาร ด้วยการผสมผสานกำลังยิงและดำเนินกลยุทธ์ เข้าด้วยกัน พลังอำนาจในการรบ สามารถแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะใหญ่ ๆ คือ ส่วนที่เป็นรูปธรรม ได้แก่ กำลังพล อาวุธยุทโธปกรณ์ ส่วนที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ขวัญกำลังใจ ความรักหมั่นรักคณะ ความเป็นผู้นำ ฯลฯ

2.11 การพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลัง ได้แก่ การปฏิบัติการรบในพื้นที่ส่วนหลัง และการควบคุมความเสียหายเป็นพื้นที่ มีความมุ่งหมายเพื่อมิให้การสนับสนุนทั้งการรบ และการช่วยรบถูกขัดขวางจากการกระทำของข้าศึก หรือจากภัยพิบัติทางธรรมชาติ

3. การจัดดินแดน

ตามที่ได้กล่าวไว้ในข้อ 1 ว่าด้วยการจัดดินแดน มีทั้งยามปกติ และยามสงคราม การจัดทั้ง 2 แบบ จะต้องมีความสัมพันธ์หรือสอดคล้องกันพอสมควร เพราะเมื่อประเทศเข้าสู่ภาวะสงคราม กำลังทหารที่รับผิดชอบพื้นที่ในยามปกติอยู่ ต้องสามารถเคลื่อนย้ายกำลังเข้าปฏิบัติในเขตหน้าของยุทธวิธีบริเวณได้ทันทีโดยไม่สับสน และไม่เหน็ดเหนื่อยมากเกินไป แต่การที่จะให้หน่วยทหารในที่ตั้งปกติแปรสภาพเป็นหน่วยในสนามในเขตหน้าจากที่ตั้งปกตินั้น ย่อมเป็นไปได้ การปฏิบัติจะเกิดผลดีที่สุด ย่อมเกิดจากการวางแผนที่ถูกต้องทั้งในยามปกติ และการคาดคะเนถึงการรุกรานจากภายนอกที่จะเกิดขึ้นแผนที่ดีจะช่วยให้การปฏิบัติมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นผลให้กองทัพพบกบฏรุกรานกิจการในการป้องกันประเทศ

3.1 การจัดดินแดนยามปกติ ปัจจัยสำคัญในการจัดดินแดนยามปกติ คือกำลังพลที่มีอยู่ ขนาด และลักษณะของพื้นที่ที่ต้องรับผิดชอบ การรุกรานจากภายนอกที่คาดว่าจะเกิดขึ้นแนวความคิดในการป้องกันประเทศ และแผนการปฏิบัติเมื่อข้าศึกเปิดฉากรุกรานข้ามแนวชายแดนเข้ามา

3.1.1 กำลังที่มีอยู่ กองทัพบกได้รับการช่วยเหลือทางทหารตามโครงการซึ่งเป็นโครงการช่วยเหลือทางทหารของสหรัฐ ฯ ที่ให้กับประเทศพันธมิตรที่กำลังพัฒนาการช่วยเหลือนี้เริ่มต้นในปี 2495 และสิ้นสุดลงในปี 2521 เนื่องจากปัญหาทางการเมืองการช่วยเหลือที่ได้รับ ทำให้กองทัพบกได้รับการจัดเป็นกำลังรบตามแบบขนาดเล็ก ตามแนวทางการจัดหน่วยของสหรัฐ ฯ ซึ่งรวมเอาหลักนิยมต่าง ๆ และยุทธวิธีเข้าไว้ด้วยกันในขณะเดียวกัน กองทัพบกได้วางแผนพัฒนากองทัพ ให้ชื่อว่า แผนรวมคำแหง เริ่มต้นในปี 2511 - 2529 ซึ่งเมื่อพัฒนาครบตามแผนแล้ว มีกำลังทั้งสิ้น 10 กองพล

นอกจากกำลังรบดังกล่าวแล้ว กองทัพบกยังมีแผนจัดตั้งหน่วยในลักษณะหน่วยประจำถิ่น เพื่อภารกิจการป้องกันและปราบปราม ผกค. หน่วยเหล่านี้จัดเป็นกองพันเบา มีทั้ง พัน.ร.เบา และ พัน.ม.เบา มีความต้องการทั้งสิ้น 40 กองพัน แต่ในปัจจุบันสถานการณ์ได้เปลี่ยนแปลงเป็นอันมาก ทบ.มีแผนที่จะลดกำลังบางส่วนของกองทัพ ซึ่งอาจจะต้องยุบหน่วยเหล่านี้บางส่วน

3.1.2 ขนาด รูปร่าง และลักษณะพื้นที่ ประเทศไทยมีเนื้อที่ 513,115 ตารางกิโลเมตร และมีรูปร่างคล้ายขวานโบราณ ใบขวานอยู่ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือสันขวานอยู่ทางภาคเหนือ และด้ามขวานคือบริเวณส่วนแคบของภาคใต้ของประเทศไทย ส่วนกว้างที่สุดตามแนวนานกับเส้นละติจูดประมาณ 800 กม. ส่วนยาวที่สุดตามแนวนานกับเส้นลองจิจูด ประมาณ 1.650 กม. ขนาดของพื้นที่ดังกล่าว ทางภูมิรัฐศาสตร์ ถือว่ามีขนาดเล็กที่สามารถดูแลและควบคุมได้ดีและทั่วถึงจากกรุงเทพ ฯ ซึ่งเป็นศูนย์กลางการบริหาร และเป็นศูนย์กลางของประเทศโดยตำแหน่งด้วย ส่วนที่เป็นแผ่นดินแคบที่ยื่นออกไปในทะเลเป็นจุดอ่อนที่ฝ่ายตรงข้ามอาจใช้การแทรกซึมเข้ามาได้ ขณะเดียวกันเราก็มีข้อได้เปรียบในเรื่องรูปร่างของประเทศที่ให้การป้องกันทางลึก (DEFENSE IN DEPTH) ดีพอสมควร

ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทยตั้งอยู่บนแผ่นดินส่วนตะวันออกเฉียงใต้ของทวีปเอเชียล้อมรอบด้วยประเทศที่มีชาติพันธุ์ที่ใกล้เคียงกัน หรือเป็นชาติพันธุ์เดียวกัน คือ.-

- (1) ทางตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ ประเทศลาว
- (2) ทางตะวันออก ได้แก่ ประเทศกัมพูชา
- (3) ทางใต้ ได้แก่ ประเทศมาเลเซีย
- (4) ทางตะวันตก ได้แก่ ประเทศพม่า

ส่วนที่ไม่มีพรมแดนดินต่อกับต่างประเทศเพื่อนบ้าน จะติดต่อกับทะเลคือ ทางด้านตะวันตกติดกับทะเลอันดามัน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมหาสมุทรอินเดีย และทางตะวันออกติดกับอ่าวไทย

โดยหลักของนักภูมิรัฐศาสตร์ ประเทศไทยมีตำแหน่งทางภูมิศาสตร์ตกอยู่ที่ขอบทวีป ซึ่งถือว่าเป็นกันชนของศูนย์กลางมหาอำนาจทางทะเลฝ่ายหนึ่ง และทางแผ่นดินภายในใจกลางของทวีปเอเชียกับยุโรปอีกฝ่ายหนึ่ง แต่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองต่อมาทำให้อินโดจีนตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของคอมมิวนิสต์ ประเทศไทยจึงอยู่ในฐานะปลายหอกหรือลิ้มดำอยู่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ร่วมกับด้ามหอกคือมาเลเซีย และสิงคโปร์ และมีฐานสำคัญคืออินโดนีเซีย ดังนั้น ฐานะของประเทศไทยที่เป็นรัฐกันชนจึงเปลี่ยนไปเป็นประเทศปลายหอก (SPEAR HEAD OF THE SOUTHEAST ASIA) เพราะประเทศข้างเคียงได้จมนต์ต่อคอมมิวนิสต์หมดแล้ว

การแบ่งพื้นที่ของประเทศตามลักษณะทางภูมิศาสตร์ สามารถแบ่งได้เป็น 6 ภาคด้วยกัน คือ ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคตะวันตก ภาคตะวันออกหรือตะวันตกเฉียงใต้ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคใต้ การแบ่งดังกล่าวเป็นการแบ่งตามลักษณะภูมิประเทศ คือ ภาคเหนือ ประกอบด้วยภูเขาและทิวเขาสูงทอดแนวยาวในแนวเหนือ-ใต้ ขนาดกับลองติจูด มีที่ราบระหว่าง ภูเขา และมีลำน้ำที่เกิดจากทิวเขาสูงไหลผ่าน

ภาคกลาง เป็นที่ราบกว้างใหญ่ มีภูเขาโดด ๆ อยู่บางบริเวณ ซึ่งสันนิษฐานว่าเดิมเคยเป็นเกาะ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีลักษณะภูมิประเทศที่แยกตัวออกจากภาคเหนือ และ ภาคกลางอย่างเด่นชัด ทั้งนี้เพราะการยกตัวของแผ่นดินสองด้าน คือทางด้านตะวันตกและด้านใต้ โดยทิวเขาเพชรบูรณ์ สันกำแพง และพนมดงรัก บริเวณของภาคมีลักษณะเป็นแอ่งคล้ายกะทะทางลุ่มน้ำชี และน้ำมูล

ภาคตะวันตก ประกอบด้วยภูเขาและทิวเขาสูงต่อจากแนวภูเขาทางด้านเหนือ ทอดยาวลงไปได้ บางส่วนของแนวทิวเขาใช้เป็นเส้นพรมแดนระหว่างไทยกับพม่า ข้อแตกต่างกับภาคเหนือ คือ ไม่มีที่ราบระหว่างเขาอย่างกว้างขวางเช่นในภาคเหนือ

ภาคตะวันออกเฉียงใต้ หรือภาคตะวันออก ประกอบด้วยภูเขาแนวภูเขาที่สูงและที่แคบ ๆ ทางตอนบนและแนวชายฝั่งทะเล พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบลูกฟูกมีลูกเนินเตี้ย ๆ บางบริเวณมีภูเขาติดกับฝั่งทะเล

ภาคใต้ มีลักษณะเป็นแหลมยื่นออกไปในทะเล มีทิวเขาภูเก็ททอดยาวตั้งแต่ชุมพรถึงพังงา ถัดไปเป็นภูเขาหินปูนเตี้ย ๆ และทิวเขานครศรีธรรมราชเป็นแนวต่อจากทิวเขาภูเก็ททอดไปถึงสตูล ทิวเขาทั้งสองนี้ทอดยาวไปทางตอนกลางของภาคขนานกับลองติจูด คล้าย ๆ แกนกลาง ทางตอนใต้สุดของภาคมีแนวทิวเขาสันกาลาศรีทอดยาวในแนวตะวันออก - ตก และใช้เป็นเส้นพรมแดนระหว่างไทย - มาเลเซีย

การแบ่งพื้นที่ทางทหาร ก็คือหลักเช่นเดียวกับทางภูมิศาสตร์ คือใช้ลักษณะภูมิประเทศที่คล้ายกันอยู่ในภาคเดียวกัน แต่เนื่องจากภาคตะวันตกและภาคตะวันออกเฉียงใต้ หรือตะวันออก ของการแบ่งทางภูมิศาสตร์นั้นมีขนาดเล็กมาก ไม่เหมาะเป็นการแบ่งทางทหาร จึงเอามารวมกับภาคกลางเสีย และแบ่งพื้นที่ภาคกลางตอนเหนือไปให้กับภาคเหนือ เริ่มตั้งแต่จังหวัดนครสวรรค์เป็นต้นไป เมื่อเป็นเช่นนี้ การแบ่งพื้นที่ทางทหารจึงแบ่งออกได้เป็น 4 ภาค คือ ภาคเหนือ, ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ภาคกลาง และภาคใต้ ซึ่งเป็นแบบการจัดดินแดนยามปกติของกองทัพบกแบบหนึ่งที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน

3.1.3 การรุกรานจากภายนอก จากสถานการณ์ปัจจุบัน พอจะกำหนดได้ว่าข้าศึกอยู่ทางด้านไหน ทางด้านใต้ที่ติดกับประเทศมาเลเซีย นั้น ไทยกับมาเลเซียมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด การร่วมมือกันในการปราบปรามกองโจรตามแนวชายแดนก็ดี ความเป็นสมาชิกของสมาคมอาเซียนก็ดี ทำให้ชายแดนทางภาคใต้ไม่มีอะไรน่าเป็นห่วงนัก นอกจากปัญหาของขบวนการแบ่งแยกดินแดน และเป็นปัญหาทางเชื้อชาติและศาสนาของ 4 จังหวัดภาคใต้

ทางด้านตะวันตก พม่ายังปิดประเทศอยู่ ไม่ยอมเป็นเครื่องมือของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด ประกอบกับภายในยังมีปัญหาชนกลุ่มน้อยอยู่มาก ลำพังกองทัพพม่าก็ยังไม่แก้ปัญหาภายในประเทศไม่สำเร็จ การรุกรานประเทศไทยจึงมีโอกาสน้อยมาก

ทางด้านตะวันออก มีประเทศลาวและเขมรที่กำลังร่นวายเป็นเนื่องจากความทะเยอทะยานของเวียดนามในการจัดตั้งสาธารณรัฐอินโดจีน ที่รวมเวียดนาม เขมรและลาวเข้าด้วยกัน ถ้าเวียดนามทำสำเร็จ และสามารถจัดการภายในได้เรียบร้อยประเทศไทยจะเป็นเป้าหมายในการครอบครองด้วยลัทธิคอมมิวนิสต์ต่อไป เมื่อถึงเวลานั้นการพิพาทจะรุนแรงถึงขั้นการต่อสู้ด้วยกำลัง สถานการณ์ภายในประเทศจะซับซ้อนถึงการใช้อำกำลังรุกรานจากภายนอก ถ้าเราไม่สามารถจัดการภายในให้เรียบร้อยได้ อินโดจีน จะเป็นประเทศคู่สงครามของไทย

3.1.4 แนวความคิดในการป้องกันประเทศ ตามที่ได้กล่าวแล้วในข้อ 1 ว่านโยบายทางทหารของประเทศไทยเป็นการป้องกันตนเอง การวางกำลังในยามปกติจึงอยู่ในลักษณะพร้อมที่จะใช้กำลังนั้นในการรบด้วยวิธีรับ สมัยที่เรายังรับความช่วยเหลือทางทหารจากสหรัฐ ฯ อยู่ ขณะเดียวกัน ก็ยังไม่เลิกไป แนวความคิดของเรามีเพียงการตั้งรับและรบน่วงเวลาเพื่อรอกำลังของพันธมิตรมาช่วย

ปัจจุบันแนวความคิดนั้นได้เปลี่ยนไป การหวังพึ่งกำลังจากภายนอกเป็นสิ่งที่หวังไม่ได้ เราต้องป้องกันประเทศด้วยตัวเอง ดังนั้นเราจึงต้องมีการวางแผนทั้งในระดับชาติและในทางทหารในการใช้ทรัพยากรของชาติเพื่อป้องกันตนเองจากการรุกรานใด ๆ อย่างเป็นผล

ซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐบาล กระทรวงกลาโหม กองบัญชาการทหารสูงสุด ตลอดจนเหล่าทัพต่าง ๆ

3.1.5 แผนป้องกันประเทศ เป็นแผนที่วางไว้ตั้งแต่ยามปกติ จะประกาศใช้เมื่อประเทศถูกคุกคามถึงขั้นที่อาจมีการใช้กำลัง แผนที่ได้ออกไว้แล้ว จะต้องมีการซ้อมการปฏิบัติเพื่อหาข้อบกพร่อง และเพื่อปรับปรุงให้ได้แผนที่สมบูรณ์ที่สุด การปรับปรุงแผนควรกระทำตามระยะเวลาที่เปลี่ยนไป มิฉะนั้นแผนที่มืออยู่อาจจะล้าสมัยและใช้ไม่ได้ผล สิ่งสำคัญประการหนึ่งคือ ความอ่อนตัวของแผน เพราะการปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ล่วงหน้านั้น ยากที่จะเป็นไปโดยราบรื่น แผนย่อมเขียนขึ้นจากสมมุติฐานที่น่าจะเป็นไปได้ ถ้าสมมุติฐานที่กำหนดไว้ไม่สมเหตุผล จะเป็นความล้มเหลวของแผนนั้น การปฏิบัติต่าง ๆ ในยามปกติ รวมทั้งการใช้กำลังในการรักษาความมั่นคงภายใน ควรคำนึงถึงแผนป้องกันประเทศ เพราะเป็นภารกิจหลักของกำลังทางบก การปฏิบัติที่แตกต่างออกไปมาก และการใช้กำลังมากเกินไป ทำให้การปฏิบัติตามแผนเป็นไปได้หรือไม่หรือมีข้อยุ่งยากมากจนเป็นความล้มเหลวในที่สุด

จากปัจจัย 5 ประการดังกล่าว กองทัพบกได้แบ่งพื้นที่ของประเทศไทยออกเป็น 4 ส่วน คือ ภาคกลาง ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ และได้กำหนดหน่วยทหารเข้ารับผิดชอบพื้นที่ทั้ง 4 ส่วนนี้ ตั้งเป็นกองทัพน้อยหมายเลข 1, 2, 3, และ 4 ตามลำดับ กองทัพภาคในฐานะส่วนภูมิภาคที่รับผิดชอบพื้นที่แบ่งย่อยการปกครองพื้นที่ให้กับมณฑลทหารบกและจังหวัดทหารบก แต่ในฐานะหน่วยรบ (ระดับกองทัพน้อย) จะควบคุมบังคับบัญชาหน่วยกำลังรบ (กองพล) และหน่วยทหารที่ได้รับการบรรจุมอบเพื่อปฏิบัติการกิจที่กองทัพมอบหมายให้

ความรับผิดชอบพื้นที่ซึ่งกองทัพภาคแบ่งมอบให้มณฑลทหารบก และจังหวัดทหารบกนั้น ได้แก่ งานในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อย ระเบียบวินัยของทหารภายนอกโรงพยาบาล การระดมสรรพกำลัง การสู้รบ การศาลทหาร การเรือนจำ การเกณฑ์พลเมืองอุดหนุนราชการทหาร อสังหาริมทรัพย์ และการสนับสนุนหน่วยทหารในพื้นที่รับผิดชอบ ตลอดจนปฏิบัติการกิจทั้งปวงที่ได้รับมอบ นอกจากนี้ยังมีอำนาจสั่งราชการแก่ทหาร หน่วยทหารที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ในกรณีเกี่ยวกับการปฏิบัติตามกฎหมาย และระเบียบแบบธรรมเนียมทหารของกระทรวงกลาโหม

มณฑลทหารบก ในฐานะเป็นหน่วยที่ลดช่วงการบังคับบัญชาระหว่างกองทัพภาคและจังหวัดทหารบก จะควบคุมบังคับบัญชาจังหวัดทหารบก และปฏิบัติหน้าที่ของจังหวัดทหารบกในพื้นที่เป็นที่ตั้งของมณฑลทหารบกนั้น ตัวอย่างเช่น มณฑลทหารบกที่ 11 ตั้งอยู่ที่กรุงเทพฯ จะทำหน้าที่ จังหวัดทหารบก กรุงเทพฯ ฯ ด้วย

จังหวัดทหารบก เป็นหน่วยรับผิดชอบพื้นที่เช่นเดียวกับมณฑลทหารบก แต่เล็กกว่า และขึ้นการบังคับบัญชากับมณฑลทหารบก

การจัดดินแดนยามปกตินี้แบ่งพื้นที่โดยอาศัยการแบ่งเขตการปกครองของกระทรวงมหาดไทย เป็นแนวทางเพื่อความสัมพันธ์ของงานที่เกี่ยวข้อง การแบ่งมอบหน่วยกำลังให้กับแต่ละกองทัพภาค ก็เป็นไปตามความต้องการและกำลังที่มีอยู่ เพื่อให้แต่ละกองทัพภาคสามารถปฏิบัติการกิจที่ได้รับมอบได้ทั้งในยามปกติ และยามสงคราม

3.2 การจัดดินแดนยามสงคราม เนื่องจากพื้นที่ของประเทศไทยมีขนาดเล็ก และแนวความคิดในการป้องกันประเทศเป็นการป้องกันเชิงรับ การรบจะเกิดขึ้นเมื่อข้าศึกเคลื่อนกำลังข้ามแนวชายแดนเข้ามา ฉะนั้นสนามรบจึงอยู่ภายในประเทศ และถือได้ว่าพื้นที่ทั่วประเทศเป็นยุทธบริเวณ ซึ่งมีการแบ่งเป็นเขตหน้าและเขตหลัง ในภาวะสงครามนี้กองทัพบกจะจัดตั้งกองบัญชาการกองทัพนาม (บช.ทบ.สนาม) ขึ้นเพื่อควบคุมบังคับบัญชากำลังกองทัพนาม กองบัญชาการส่งกำลังบำรุงกองทัพบก (บช.กบ.ทบ.) และหน่วยทหารอื่น ๆ ของกองทัพบก

กองทัพภาคจะรับผิดชอบพื้นที่เขตหน้า ตั้งแต่แนว ขนม.มาจนถึงเส้นเขตหลังของกองทัพภาค ซึ่งเป็นพื้นที่ที่หน่วยกำลังรบเข้าดำเนินกลยุทธ์และเป็นพื้นที่ที่จำเป็นสำหรับสนับสนุนการช่วยรบอย่างรวดเร็ว และฉับพลันให้กับกำลังรบในพื้นที่

บช.กบ.ทบ. จะรับผิดชอบพื้นที่เขตหลัง คือพื้นที่ที่เหลือทั้งหมด พื้นที่เขตหลังเป็นที่ตั้งหน่วยสนับสนุนการช่วยรบทั้งปวง และให้การสนับสนุนส่วนรวมแก่หน่วยในเขตหน้า

สำหรับพื้นที่ของประเทศที่เป็นแหล่งทรัพยากร โรงงาน และฐานการผลิตต่าง ๆ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติให้กับเขตหน้า และเขตหลังอย่างต่อเนื่อง เรียกว่าเขตภายใน เขตภายในของไทยมุ่งอยู่กับลักษณะงานไม่ใช่พื้นที่ พื้นที่ที่เป็นแหล่งทรัพยากรโรงงาน หรือฐานการผลิตดังกล่าว อาจจะตั้งอยู่ในเขตหน้าหรือเขตหลังก็ได้ แต่ความรับผิดชอบในงานนั้น ๆ เป็นความรับผิดชอบของเขตภายใน

4. สรุป

4.1 การจัดดินแดนยามปกติ เป็นการแบ่งมอบความรับผิดชอบพื้นที่ให้กับหน่วยรองตามลำดับ เพื่อเป็นเครื่องประกันการปฏิบัติอย่างมีประสิทธิภาพทางธุรการ และส่งกำลังบำรุง ในอันที่จะสนับสนุนหน่วยรบได้อย่างเพียงพอและต่อเนื่อง

4.2 การจัดดินแดนยามสงคราม เป็นการแบ่งพื้นที่ระหว่างหน่วยรบ และหน่วยสนับสนุนการช่วยรบ เพื่อลดเปลืองความรับผิดชอบพื้นที่สำหรับหน่วยรบให้น้อยที่สุด ขณะเดียวกันก็ให้มีพื้นที่ ดำเนินกลยุทธ์อย่างพอเพียง และเป็นการมอบความรับผิดชอบในการระวังป้องกันเขตหลังให้กับหน่วยสนับสนุนการช่วยรบ

4.3 ประสิทธิภาพของอาวุธสมัยใหม่ ทำให้ไม่มีพื้นที่ที่เรียกเป็นเขตภายในคงมีแต่ลักษณะงานของเขตภายในซึ่งได้แก่ พื้นที่ที่เป็นแหล่งทรัพยากร โรงงานอุตสาหกรรม และแหล่งการผลิตต่าง ๆ

4.4 ดินแดนเป็นสิ่งจำเป็นที่รัฐต้องมี แต่ชีวิตทหารก็เป็นสิ่งสำคัญกว่า เป้าหมายในการรบอยู่ที่การทำลายกองทัพข้าศึก ไม่ใช่การยึดครองดินแดน มีผู้กล่าวไว้ว่า "ถ้าท่านยอมเสียดินแดนเพื่อสงวนคนไว้แล้ว ไม่เข้าดินแดนนั้นก็จะได้กลับคืนมา แต่ถ้าท่านยอมเสียคนเพื่อรักษาดินแดนไว้ ท่านจะเสียทั้งคน และดินแดน"

การพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลัง

การพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลัง หรืออาจใช้ศัพท์ว่า การป้องกันพื้นที่ส่วนหลัง หมายถึงมาตรการ ต่าง ๆ ที่ดำเนินการก่อน, ในระหว่าง และภายหลังจากการถูกโจมตีหรือเกิดอุบัติเหตุขึ้น ทั้งนี้ เพื่อหลีกเลี่ยงหรือลดผลจากการกระทำของข้าศึก, อุบัติเหตุอันรุนแรงหรือภัยพิบัติทางธรรมชาติ การพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลัง นับเป็นการประกันความปลอดภัยให้กับหน่วยสนับสนุนการรบ และหน่วยสนับสนุนทางการช่วยรบในยุทธบริเวณ ให้พ้นจากการขัดขวางของข้าศึก การพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลังในยุทธบริเวณ หมายรวมถึง การปฏิบัติการรบในพื้นที่ส่วนหลัง และการควบคุมความเสียหายเป็นพื้นที่พันธกิจทั้งสองประการดังกล่าวนี้ นับว่ามีความสำคัญยิ่งต่อการดำเนินการเพื่อต่อต้านการโจมตีของข้าศึกในเขตหลังของยุทธบริเวณ

แนวความคิดในการปฏิบัติ

การคุกคามที่ข้าศึกน่าจะกระทำ โดยหลักการใหญ่ ๆ แล้วก็คือ การก่อวินาศกรรมในพื้นที่ย่อยหลัง เป้าหมายของการโจมตีคุกคามมักจะเป็นแหล่งส่งกำลัง อาวุธสำคัญ เช่น นิวเคลียร์และฐานยิงต่าง ๆ, ศูนย์บังคับบัญชาและควบคุม, ศูนย์การติดต่อสื่อสาร, หน่วยสนับสนุนทางการช่วยรบ และบุคคลสำคัญ กองกำลังคุกคาม จะมีเจตนาสร้างความแตกตื่น, ก่อวินาศกรรมการติดต่อสื่อสาร, ทำลายเป้าหมายสำคัญ และสร้างความสูญเสียขีดความสามารถของปรปักษ์ในการต่อสู้ให้อ่อนกำลังลง ข้าศึกมีขีดความสามารถที่จะเข้าปฏิบัติการเป็นหน่วยได้ ทั้งกำลังในแบบและกำลังนอกแบบ สำหรับกำลังนอกแบบ หมายถึงรวมถึง พวกใช้อิทธิพลข่มขู่, พวกสายลับในท้องถิ่น, พวกก่อวินาศกรรมและหน่วยปฏิบัติการพิเศษ ส่วนกำลังในแบบ หมายถึงรวมถึงหน่วยพลร่ม, หน่วยเคลื่อนที่ทางอากาศ และนาวิกโยธิน

หากพิจารณาจัดหน่วยในพื้นที่เขตหลังของยุทธบริเวณ จะเห็นว่าหน่วยกำลังต่าง ๆ ส่วนใหญ่ จะเป็นหน่วยสนับสนุนการรบ และหน่วยสนับสนุนทางการช่วยรบ ซึ่งหน่วยเหล่านี้ส่วนใหญ่มีขีดจำกัดในการปฏิบัติการทางทหารหากหน่วยเหล่านี้จำเป็นต้องปฏิบัติการรบด้วยเหตุใด ๆ แล้วจะทำให้ขีดความสามารถในการปฏิบัติการหลักของตนลดลงไปทันที และ ในพื้นที่เขตหลังของยุทธบริเวณ จะไม่มีหน่วยรบที่มีกำลังมากพอที่จะรักษาความปลอดภัยได้อย่างทั่วถึงดังนั้นหน่วยในพื้นที่เขตหลังของยุทธบริเวณ จึงจะต้องจัดกำลังของตนเองทำหน้าที่รักษาความปลอดภัย และป้องกันฐานของตนจากการคุกคามที่ไม่รุนแรงนักของข้าศึก การคุกคามในพื้นที่ส่วนหลัง แบ่งออกได้เป็น 3 ระดับ คือ-

ระดับที่ 1 หมายถึง การปฏิบัติขององค์กรภายใต้การควบคุมของข้าศึก, พวกฝักใฝ่ฝ่ายศัตรู และพวกใช้อิทธิพลข่มขู่

ระดับ 2 หมายถึง การปฏิบัติการลวง และการก่อวินาศกรรมโดยกำลังนอกแบบรวมถึงการตีโฉบฉวย การซุ่มโจมตี และการลาดตระเวนโดยหน่วยทางยุทธวิธีที่มีการประกอบกำลังต่ำกว่ากองพัน

ระดับ 3 หมายถึง การปฏิบัติการของหน่วยพลร่ม หน่วยเคลื่อนที่ทางอากาศหน่วยสะเทินน้ำสะเทินบก การปฏิบัติการของกำลังภาคพื้นดินแบบประณีต (Deliberate Operation) และการปฏิบัติการแทรกซึม

การดำเนินการพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลัง ผู้รับผิดชอบพื้นที่จะทำการปฏิบัติการรบในพื้นที่ส่วนหลังเพื่อประกันมิให้ความพยายามของข้าศึกในการที่จะเจาะทะลุทะลวงเข้ามาในพื้นที่เขตหลังสำเร็จได้

การพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลัง จะประสบผลสำเร็จได้โดย-

- (1) ใช้มาตรการเชิงรับและเชิงรุก เพื่อต่อต้านการจู่โจมของข้าศึกเข้ามาในพื้นที่เขตหลัง
- (2) ลดบริเวณกระทบของการจู่โจมที่จะเกิดขึ้นให้น้อยลง
- (3) จำกัดการสูญเสียที่เกิดจากการโจมตีของข้าศึก หรือจากภัยพิบัติ
- (4) จัดกำลังพอในพื้นที่ส่วนหลังให้กลับเข้าปฏิบัติการกิจเบื้องต้นโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้

การพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลัง สามารถดำเนินการตามลักษณะเฉพาะ โดยการวางแผนอย่างมั่นคง เพิ่มเติมรายละเอียดของมาตรการเชิงรับและเชิงรุก ทั้งก่อนและหลังการปฏิบัติของข้าศึก ทำการแจ้งเตือนแต่เนิ่น ๆ ทำการตกลงใจให้ทันเวลา ใช้กำลังอย่างเพียงพอและรวดเร็ว และดำเนินการด้านข่าวกรองเพื่อต่อต้านความระส่ำระสายที่เกิดขึ้น

การบังคับบัญชาและการควบคุม

ผบ.ทบ.ยุทธบริเวณ เป็นผู้รับผิดชอบต่อการวางแผนการพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลัง และอำนาจการให้ เป็นไปตามแผน โดยมอบอำนาจให้ ผบ.เขต ทบ.ยุทธบริเวณ เป็นผู้ดำเนินการแทน ขึ้นตอนต่อไป ผบ.เขต ทบ.ยุทธบริเวณ ก็จะมอบอำนาจให้ ผบ.กรมสนับสนุนพื้นที่ (นขต.ของ บก.เขต ทบ.ยุทธบริเวณ) ที่มีอยู่ทั้งหมด เป็นผู้รับผิดชอบต่อการพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลัง ในแต่ละขั้นตอนจะใช้ศูนย์ปฏิบัติการพื้นที่ส่วนหลัง เป็นตัวช่วยผู้บังคับบัญชาในการวางแผนเกี่ยวกับการพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลัง ศปพล. จะต้องดำเนินการประสานโดยตรงกับฐานสัญญาณเตือนภัยต่าง ๆ และ/หรือกับฐานของผู้บังคับบัญชาหน่วยต่าง ๆ

การปฏิบัติการรบในพื้นที่ส่วนหลัง จะถูกกำหนดขึ้นในพื้นที่อันเหมาะสมต่อฝ่ายเรา และจะต้องมีการประสานกันทั้งทางตั้งและทางระดับ การวางแผนพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลัง และการประสานในระดับฐานกำลังและฐานเตือนภัยต่าง ๆ นั้น จะจัดชุดติดต่อกันฐาน จาก ศปพล. ขึ้นปฏิบัติการช่วยเหลือฐานต่าง ๆ

ในเมื่อยังไม่มีปฏิบัติการกิจพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลัง อันเนื่องจากสาเหตุที่ยังไม่จำเป็น และยังไม่ต้องการลดขีดความสามารถในการปฏิบัติงานสนับสนุนทางการช่วยรบแล้วก็เป็นหน้าที่ของ ผบ.หน่วยต่าง ๆ จะต้องเตรียมการป้องกันตนเองขึ้น ผบ.ฐาน จะจัดให้มีการควบคุมและบังคับบัญชาต่อกองบัญชาการของฐานป้องกัน(จะอยู่ในรูปของ ศปพล.)มีฝ่ายอำนาจการและเครื่องมือที่จำเป็นต่อการปฏิบัติการกิจ

เมื่อได้ดำเนินการจัดตั้งฐานสัญญาณเตือนภัยต่าง ๆ ขึ้นแล้ว ผบ.ฐานสนับสนุนเตือนภัย ก็จะจัดตั้งศูนย์ปฏิบัติการของฐานสัญญาณขึ้น เพื่อบังคับบัญชาและควบคุมการประสานการพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลังระหว่างฐานต่าง ๆ ซึ่งอยู่ใกล้เคียงติดกันไปโนศูนย์ปฏิบัติการของฐานสัญญาณจะมีฝ่ายอำนาจการ และเครื่องมือที่จำเป็นต่อการปฏิบัติการกิจ ผบ.กรมสนับสนุนพื้นที่ จะเป็นผู้กำหนดตัวหัวหน้าชุดฐานสัญญาณและประกอบกำลังให้โดยประสานกับ ศปพล.

ในการที่จะให้หน่วยต่าง ๆ ในพื้นที่ส่วนหลัง สามารถปฏิบัติการสนับสนุนหน่วยทางการช่วยรบตามภารกิจเบื้องต้นของตนได้นั้น ผู้บังคับบัญชาจะมอบภารกิจการพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลังให้กับหน่วยส.และหน่วย ข. ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของตน ให้ปฏิบัติการรบในพื้นที่ส่วนหลัง และควบคุมความเสียหายเป็นพื้นที่ไปพลางก่อนก็ได้

การวางแผน

จะต้องคาดการณ์เกี่ยวกับการปฏิบัติการของข้าศึกในพื้นที่ส่วนหลังไว้ล่วงหน้า จะต้องทำแผนป้องกันและแผนการเพิ่มเติมกำลังขนาดกลางไว้ในพื้นที่ล่อแหลม การประเมินค่าและการวิเคราะห์ขีดความสามารถของ ผบ.ฐาน นับเป็นปัจจัยสำคัญในการทำแผนการประเมินค่าของ ผบ.ฐาน จะมีรากฐานขึ้นอยู่กับความต้องการในการรับการสนับสนุนที่วิกฤต และจากการประเมินค่านี้ ก็จะได้รายการความเร่งด่วนของเครื่องมือต่าง ๆ ออกมา ซึ่ง ศปพล. จะใช้รายการนี้พัฒนาแผนการป้องกันต่อไป

การควบคุมความเสียหายเป็นพื้นที่ นับเป็นขบวนการสำคัญที่จะต้องวางแผนไว้ด้วยการระเบิดของลูกกระสุนปืนใหญ่ ลูกระเบิดแตกอากาศ และการเปื้อนพิษของนิวเคลียร์ ชีวะ และเคมี จะมีอิทธิพลอย่างจำกัดในพื้นที่เขตหลัง และ จะต้องพิจารณาหรือวางแผนไว้สำหรับมาตรการป้องกัน และ พื้นฟูความพยายามที่จะต้องกระทำก็คือ การทำลายกำลังพลรวม หรือกำลังเคลื่อนที่ทางอากาศให้ได้ก่อนที่จะพวกนี้จะรวมกำลังบนพื้นดิน หรือก่อนที่จะจัดระเบียบใหม่บนพื้นดินขึ้นได้ ศปพล.จะประสาน กับกำลัง สห. และกำลังอื่น ๆ ให้เป็นผู้ชี้จุด เพื่อการยิงสกัดกั้นภัยทางอากาศ และทำลายกำลังข้าศึกที่จะทะลวงเข้ามาทางพื้นดิน ในขณะที่ข้าศึกยังรวมตัวกันไม่ได้

การปฏิบัติการรบในพื้นที่ส่วนหลัง

ขั้นสุดท้ายในการปฏิบัติการรบในพื้นที่ส่วนหลังก็คือ การที่ต้องสามารถจัดกำลังที่แข็งแกร่งพอที่จะทำลายการโจมตีของข้าศึก และในขณะเดียวกัน ก็เป็นการลดความระส่ำระสายของการปฏิบัติการสนับสนุนทางการช่วยรบของฝ่ายเราลงได้

แบบของกำลังที่ใช้ปฏิบัติการรบในพื้นที่ส่วนหลัง มีแตกต่างกันอยู่ 3 แบบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ และขนาดของกำลังข้าศึก กำลังรบทั้ง 3 แบบ คือ กำลังป้องกันฐาน, กำลัง สห.ที่รับผิดชอบในพื้นที่ และกำลังรบทางยุทธวิธี ซึ่งสามารถจะใช้หน่วยใดหน่วยหนึ่ง หรือโดยการรวมกำลังทั้ง 3 แบบ เหล่านี้ทำการพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลังก็ได้

กำลังป้องกันฐาน

กำลังป้องกันฐาน เป็นกุญแจสำคัญในการที่จะทำให้การปฏิบัติการรบในพื้นที่ส่วนหลังประสบผลสำเร็จได้มาก ทั้งนี้ หาก ผบ.พื้นที่นั้น ๆ ถูกกดดันอย่างหนักต่อการที่จะจัดกำลังรับผิดชอบ ทางยุทธวิธีขึ้นในพื้นที่ส่วนหลังแล้ว ก็เห็นจะมีหนทางปฏิบัติได้เพียงให้หน่วยในพื้นที่ส่วนหลังดำเนินการป้องกันตนเอง กำลังป้องกันฐานจะต่อต้านการโจมตีของข้าศึกได้โดยการก่อวินาศกรรมต่อข้าศึก ต่อผู้ฝึกฝฝฝ่ายศัตรู และต่อชุดปฏิบัติการพิเศษขนาดเล็กของข้าศึก (ระดับ 1 ของการคุกคาม)

ถ้ากำลังป้องกันฐานไม่สามารถต่อต้านการโจมตีของข้าศึกได้โดยเด็ดขาดแล้ว จะต้องทำการเกาะแยก หรือหน่วงเหนี่ยวข้าศึกไว้จนกว่ากำลัง สห.หรือกำลังอื่น ๆ ของฝ่ายเราตามที่ ศปพล. กำหนดไว้เข้ามาช่วย ถ้ามีความต้องการกำลังรบทางยุทธวิธีเพื่อทำลายกำลังข้าศึกที่ทำการคุกคามระดับ 3 แล้ว ผบ.ฐาน ยังคงรับผิดชอบฐานของตนอยู่ แต่ขึ้นการบังคับบัญชาทางยุทธการต่อ ผบ. กำลังรบทางยุทธวิธี ซึ่งก็จะใช้ ศปพล. เป็นองค์กรควบคุมทำหน้าที่ประสานการปฏิบัติของกำลัง ต่าง ๆ เหล่านี้

กำลัง สห. ที่รับผิดชอบในพื้นที่

หน่วยทหารสารวัตร หรือกำลังที่รับผิดชอบอื่น ๆ ในพื้นที่ จะปฏิบัติการต่อต้านข้าศึก โดยทำการลาดตระเวนเชิงรุก และลาดตระเวนเส้นทางในเขตยกพลขึ้นบก หรือเขตทิ้งลง แล้วดำเนินการแจ้งเตือนการเข้ามาของข้าศึกในพื้นที่ส่วนหลัง ตามข้อกำหนดที่ ศปพล. กำหนดให้ ส่วนกำลังดังกล่าว จะดำเนินการพิสูจน์ฝ่าย, สกัดกัน และทำลายกำลังข้าศึกขนาดเล็กลงก่อนที่จะสามารถเข้าใกล้เป้าหมาย กำลังที่ใช้ในขั้นนี้จะสามารถปฏิบัติการต่อต้านข้าศึกที่ดำเนินการคุกคามในระดับ 1 และ 2 ซึ่งเกินขีดความสามารถของกำลังป้องกันฐาน ผบ.กำลังรับผิดชอบพื้นที่ จะได้รับมอบพื้นที่ปฏิบัติการห่างจากฐานพอสมควร

ในการคุกคามระดับ 3 กำลัง สป.จะต้องสามารถกำหนดขนาดและเจตนาของกำลังข้าศึกแล้วดำเนินการหน่วงเหนี่ยวและสร้างความระส่ำระสายแก่ข้าศึก กำลัง สป. จะทำการร้องขอหรือเข้าช่วยกำลังรบทางยุทธวิธี เพื่อทำลายกำลังข้าศึกให้หมดไป หากมีความจำเป็นก็สามารถให้กำลัง สห. รับผิดชอบพื้นที่เป็นแห่ง ๆ โดยอยู่ภายใต้การควบคุมทางยุทธการของกำลังรบทางยุทธวิธี

กำลังรบทางยุทธวิธี

กำลังรบทางยุทธวิธี เป็นหน่วยกำลังผสม จัดกำลังขึ้นเพื่อให้การปฏิบัติการรบในพื้นที่ส่วนหลังโดยเฉพาะ ผบ.ทบ.ยุทธบริเวณ จะมอบหน่วยทางยุทธวิธีให้ขึ้นสมทบต่อ สปพล. ฝ่าย รปภ.แผนและยุทธการจะเป็นผู้กำหนดการประกอบกำลังทางยุทธวิธีให้เป็นหน่วยตาม อจก. เพื่อให้มีขีดความสามารถต่อต้านและทำลายการคุกคามของข้าศึกในส่วนหลังได้ โดยอาจมีหน่วยปืนใหญ่ หรือหน่วยบินสนับสนุนบรรจุมอบให้

ความรับผิดชอบต่อการป้องกันการคุกคาม

การคุกคาม	การวางแผนและการประสาน	การใช้กำลัง
ระดับ 1	ผบ.หน่วย.ฐาน.ฐานกำลัง และ ผบ. พื้นที่วางแผนและประสานการปฏิบัติกับทหารสารวัตร และศูนย์ปฏิบัติการพื้นที่ส่วนหลังที่อยู่ใกล้เคียง ซึ่งศูนย์ปฏิบัติการพื้นที่ส่วนหลัง ก็จะประสานการปฏิบัติกับหน่วยกำลัง อื่น ๆ อีก ถ้ามี	ในกรณีเร่งด่วน จะใช้หน่วยกำลังป้องกันฐานและกำลัง สห.ตามที่ ผบ. ฐาน ได้ประเมินค่าการใช้กำลังไว้
ระดับ 2	กำลัง สห.วางแผนและประสานการปฏิบัติกับ ผบ.หน่วย ผบ.ฐาน ผบ.ฐานสนับสนุน และศูนย์ปฏิบัติการพื้นที่ส่วนหลัง ซึ่งศูนย์ปฏิบัติการพื้นที่ส่วนหลัง จะประสานกับองค์กรอื่น ๆ อีก ถ้ามี	กำลัง สห.ที่รับผิดชอบ และกำลังป้องกันฐาน
ระดับ 3	ศูนย์ปฏิบัติการพื้นที่ส่วนหลัง จะประสานการปฏิบัติกับกำลัง สห.กำลังรบทางยุทธวิธี และองค์กรอื่น ๆ	กำลังรบทางยุทธวิธี กำลัง สห. และกำลังป้องกันฐาน

การควบคุมความเสียหายเป็นพื้นที่

เนื่องจากระบบอาวุธสมัยใหม่มีอันตรายร้ายแรง และมีระยะทำการไกล รวมถึงแนวความคิดของข้าศึกมักจะโจมตีทางลึก ดังนั้น หน่วยในพื้นที่ส่วนหลังจึงอาจได้รับความสูญเสียจากการกระทำของข้าศึก เพราะฉะนั้น ทุกหน่วยในพื้นที่ส่วนหลัง จึงจำเป็นต้องมีการวางแผน และฝึกเกี่ยวกับการควบคุมความเสียหายเป็นพื้นที่ การควบคุมความเสียหายเป็นพื้นที่ จะประกอบด้วย มาตรการควบคุม ซึ่งจะกระทำก่อน, ระหว่างหรือหลังจากการโจมตีของข้าศึก, ด้วยกำลังในแบบ, นิวเคลียร์, ชีวะ หรือเคมี ตลอดจนอุบัติเหตุขนาดใหญ่ หรือภัยพิบัติตามธรรมชาติ การดำเนินการใช้มาตรการควบคุม ก็เพื่อจำกัดความเสียหาย และฟื้นฟูพื้นที่, ป้องกันชีวิตบุคคล, เก็บกู้เครื่องมือ และฟื้นฟูขีดความสามารถของหน่วยให้กับปฏิบัติหน้าที่ได้เร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ ในการที่จะฟื้นฟูและดำรงการสนับสนุนการยุทธที่สำคัญให้ต่อเนื่องได้นั้น หน่วยต่าง ๆ ในพื้นที่ส่วนหลัง จะต้องดำเนินการควบคุมความเสียหายเป็นพื้นที่ด้วยงานต่าง ๆ กัน

ก่อนที่จะมีเหตุการณ์ให้แก่วิธีการเกิดขึ้น การควบคุมความเสียหายเป็นพื้นที่ของหน่วยต่าง ๆ จะต้องดำเนินการดังนี้คือ.-

- (1) กำหนดความรับผิดชอบต่อการควบคุมความเสียหายเป็นพื้นที่
- (2) กระจายและสร้างความแข็งแกร่งต่อเครื่องมือเครื่องใช้ และ หน่วยทหารเพื่อลดความเสียหายที่อาจแผ่ไปถึง
- (3) ใช้การประเมินค่าของ ผบ.ฐานต่าง ๆ เป็นลำดับความเร่งด่วนในการป้องกันฐานนั้น ๆ และ ดำเนินการวางแผนและฝึกเกี่ยวกับการควบคุมความเสียหายเป็นพื้นที่
- (4) ลำดับความเร่งด่วนของการควบคุมความเสียหายเป็นพื้นที่
- (5) เตรียมการ, ประสานงาน และซักซ้อมตามแผนการควบคุมความเสียหายเป็นพื้นที่ และ กำหนด รปจ. ขึ้น
- (6) จัดหน่วย, ประกอบยุทธภัณฑ์ และฝึกกำลังพล รวมถึงการฝึกหน่วยปฏิบัติการควบคุมความเสียหายเป็นพื้นที่
- (7) กำหนดฐานปฏิบัติการสับเปลี่ยน หรือพื้นที่เตรียมพร้อม
- (8) วิเคราะห์ขีดความสามารถของการปฏิบัติในการควบคุมความเสียหายเป็นพื้นที่
- (9) วางแผนและประสานการใช้การสนับสนุนในท้องถิ่น
- (10) ปฏิบัติการทางด้านจิตวิทยาเพื่อรักษาสัมพันธภาพ หรือ ให้ได้มาซึ่งการสนับสนุนจากประชาชน

การแก้ปัญหาในระหว่างหรือหลังจากเกิดปัญหา การควบคุมความเสียหายเป็นพื้นที่ของหน่วยต่าง ๆ จะต้องดำเนินการดังนี้ คือ.-

- (1) ประเมินค่าความเสียหาย และแยกพื้นที่อันตราย
- (2) ป้องกันไฟและทำการดับเพลิง ถ้ามี
- (3) ให้การรักษาพยาบาล และส่งกลับผู้บาดเจ็บหรือผู้เสียชีวิต
- (4) พื้นฟูการปฏิบัติสำหรับภารกิจที่จำเป็น
- (5) ควบคุมการจราจรและทหารพลัดหน่วย
- (6) จัดตั้งข่ายการติดต่อสื่อสาร และเส้นทางคมนาคมขึ้นใหม่
- (7) จัดการในเรื่องการส่งกำลังอาหาร, เสื้อผ้า, น้ำ และเชื้อเพลิง
- (8) เคลื่อนย้าย หรือกำจัดวัตถุระเบิด หรือกวาดทุ่นระเบิดที่ตกค้าง
- (9) สำรวจพื้นที่เป็นพิษ แล้วทำการล้างพิษให้หมดไป
- (10) ร้องขอการทดแทน (กำลังพล, หน่วย, อาวุธ, และเครื่องมือ)
- (11) ขอรับการสนับสนุนการปฏิบัติเพิ่มเติมจากท้องถิ่น
- (12) เคลื่อนย้ายเศษหิน/เศษอิฐ เศษโลหะ ยานพาหนะ และเครื่องมือที่ใช้การไม่ได้ออกไปจากพื้นที่
- (13) วางแผน และดำเนินการจำหน่ายวัตถุระเบิดสายสรรพาวุธ

ศูนย์ปฏิบัติการพื้นที่ส่วนหลัง

ศปพล. มีหน้าที่วางแผน และประสานการรบในพื้นที่ส่วนหลังตั้งแต่ในยามปกติ, อำนาจการและแจ้งเตือนรูปแบบการยุทธที่เกิดขึ้นในเวลาสงคราม ผบ.ทบ.ยุทธบริเวณเป็นผู้กำหนดภารกิจการพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลัง แล้วมอบหมายให้ตัวแทนหน่วยรอนำไปปฏิบัติ ศปพล. จะถูกจัดตั้งขึ้นที่ บก.ทบ.ยุทธบริเวณ และกรมสนับสนุนพื้นที่

ปพล. เป็นศูนย์การควบคุมและสายการบังคับบัญชาทางยุทธวิธีในพื้นที่ส่วนหลัง ในระหว่างการยุทธ ศปพล. จะจัดตั้งศูนย์บัญชาการขึ้น เพื่อการบังคับบัญชาและควบคุม ตลอดจนอำนาจการและแจ้งเตือนเกี่ยวกับการยุทธในพื้นที่ส่วนหลัง สำหรับความสัมพันธ์กับกำลังรบทางยุทธวิธีนั้น ศปพล.จะเป็นศูนย์บังคับบัญชาและควบคุมทางยุทธวิธี, การข่าวกรอง, การยิงสนับสนุน ฯลฯ

การวางแผนป้องกันฐานของทุก ๆ หน่วยเกี่ยวกับการพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลัง จะต้องวางแผนครอบคลุม ทั้งการปฏิบัติการรบในพื้นที่ส่วนหลัง และการควบคุมความเสียหายเป็นพื้นที่ ผบ.ฐานแต่ละฐานจะเป็นผู้รับผิดชอบต่อการวางแผนป้องกันตนเองอย่างอิสระ หรืออาจให้ทำการวางแผนโดยถือเป็นส่วนหนึ่งของแผนป้องกันฐานก็ได้ ผบ.ฐานสัญญาจะเป็นผู้รับผิดชอบในการประสานระหว่างฐานสัญญาต่าง ๆ ด้วยกัน

ศปพล. จะจัดชุดติดต่อดำเนินงานไปประจำอยู่กับศูนย์ยุทธการของกองบัญชาการหลัก, จัดไปสนับสนุนฐานสัญญาณในพื้นที่ ชุดติดต่อดำเนินงาน จะศึกษารายละเอียดของแผนป้องกันฐานทั้งหมด และจะประสานการปฏิบัติตามแผนของฐาน และฐานสัญญาณต่าง ๆ กับ ศปพล. รวมถึงการตรวจสอบการปฏิบัติตามแผนต่าง ๆ ในขณะที่ปฏิบัติการรบ ผบ.ฐานสัญญาณต่าง ๆ จะพัฒนาการวางแผน สัญญาณเตือนภัยตามคำแนะนำและการช่วยเหลือของ ศปพล. ของกรมสนับสนุนพื้นที่ และของชุดติดต่อดำเนินงาน

ฝ่ายแผนและยุทธการของ ศปพล. ในเขตหลัง จะรวมเอาแผนการปฏิบัติในพื้นที่ที่มีอยู่เข้าไปอย่างไรก็ดี ข้อผูกพันในภารกิจของการพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลัง จะถูกตรวจแก้โดย รอง เสธ.ฝยก./สธ.3 เพื่อให้เหมาะสมกับสถานการณ์ต่อไปแผนต่าง ๆ เกี่ยวกับการป้องกันฐานจะเป็นข่าวด่วนผสม แต่มีความสมบูรณ์ต่อการปฏิบัติในพื้นที่ส่วนหลังโดยตลอด และแผนการพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลัง (การปฏิบัติการรบในพื้นที่ส่วนหลัง และการควบคุมความเสียหายเป็นพื้นที่) ที่จะถูกพัฒนาให้เกิดเป็นลำดับความเร่งด่วนในการป้องกัน กำหนดความสำคัญในการป้องกันของฐานแรก และกำหนดฐานสัญญาณขึ้น

สรุป หน้าที่ของ ศปพล. คือ.-

- (1) จัดส่วนฝ่ายอำนวยการเพื่อวางแผน และประสานงานเกี่ยวกับการพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลัง
- (2) ฝึาดตรวจสถานการณ์เกี่ยวกับการพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลัง และให้คำแนะนำนายทหารพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลัง ประสานการอำนวยการยิง, การดำเนินกลยุทธ์ และการควบคุมความเสียหายเป็นพื้นที่ ทั้งนี้เพื่อสนับสนุนฐานต่าง ๆ ตามลำดับความเร่งด่วนที่ผู้บังคับบัญชาได้ประเมินค่าไว้
- (3) ให้คำแนะนำนายทหารพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลังเกี่ยวกับการวางแผนกำลัง และภารกิจทางยุทธการต่อกำลังรบทางยุทธวิธี
- (4) ให้คำแนะนำในการกำหนดที่ตั้งหน่วย, ฐาน และฐานสัญญาณในพื้นที่ส่วนหลัง
- (5) ประสานการสนับสนุนกับกำลังในท้องถิ่น
- (6) ฝึาดตรวจและประสานการสนับสนุนทางด้านการติดต่อสื่อสารในพื้นที่ส่วนหลัง

การสนับสนุนทางด้านสารวัตรทหาร

จะต้องใช้สารวัตรทหารทำงานร่วมกับทุก ๆ หน่วยในพื้นที่กองทัพบกยุทธบบริเวณ โดยกำลัง สห. เหล่านี้จะปฏิบัติภารกิจในพื้นที่ใหญ่ ๆ 4 ประการ คือ ควบคุมการหมุนเวียนของหน่วยในสนามรบ, รักษาความปลอดภัยในพื้นที่, ควบคุมเชลยศึก และรักษาภูมิละเอียดทางทหาร

การสนับสนุนทางด้านทหารช่าง

ภารกิจของทหารช่างในการพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลัง จะปฏิบัติงานสำคัญเบื้องต้นเกี่ยวกับการควบคุมความเสียหายเป็นพื้นที่ ซึ่งการปฏิบัติขั้นต่อไปก็ได้แก่การให้การสนับสนุนหน่วยสนับสนุนทางการช่วยรบต่าง ๆ ที่ไม่มีขีดความสามารถจะดำเนินการควบคุมความเสียหายเป็นพื้นที่ได้เอง

รูปที่ 8.1 การพิทักษ์พื้นที่ส่วนหลังในเขตหลัง

